

CARLA BLEY

- izvedbe zasnovane na osluškivanju i intuiciji

Davor Hrvoj

25th jazzsaalfe

Klaviristica, orguljašica, skladateljica, aranžerka i voditeljica jazz orkestra Carla Bley, rođena 1938. godine u Oaklandu, u Kanadi, jedna je od najvećih jazz umjetnica današnjice, često proglašavana najboljom aranžerkom. Glazbenica je moderna usmjerenja koja je karijeru ostvarila u SAD-u. Majka i otac, oboje klaviristi, od najranije su joj mladosti omogućili bavljenje glazbom. Kao djevojčica u crkvi je počela svirati glasovir i orgulje. Kao sedamnestogodišnjakinja zavljela je jazz i preselila se u New York, gdje je, uz ostale poslove, radila u jazz klubovima - na ulazu, blagajni i garderobi, te kao hostesa i prodavačica cigareta, samo zato da bi bila blizu glazbe i mogla pratiti nastupe slavni jazzista i povremeno zasvirati.

Na nagovor pijanista Paula Bleya, s kojim je bila u braku, na samom je početku karijere počela skladati. Nadahnuta glazbom Ornettea Colemana, djelovala je u okruženju glazbenika okupljenih oko udruženja Jazz Composers Orchestra kojeg je bila suutemeljiteljica. Sve do danas zadržala je visoku razinu stvaralaštva ostavši jednom od značajnijih aranžerki u jazzu. Cijenjena je od kritičara, publike i samih glazbenika. Skladala je i pisala aranžmane za poznate glazbenike poput Paula Bleya, Georgea Russella, Charliea Hadena, Garyja Burtona, Jimmyja Giuffrea, Arta Farmera... Često djeluje kao gostujuća aranžerka i dirigentica s jazz orkestrima diljem svijeta, a piše i glazbu za filmove i televiziju. Dobitnica je brojnih nagrada i priznanja za skladateljski i aranžerski rad, među kojima i više Grammyja. Poznata je i po edukativnom djelovanju.

Kao pijanistica ostvarila je suradnju s glasovitim jazzistima, među ostalima s Michaelom Mantlerom, Philom Woodsom, Johnnyjem Griffinom i Charliem Hadenom, ali i uglednim glazbenicima drugih stilova kao što su Alex Balanescu, Jack Bruce i Robert Wyatt. U duu i drugima kombinacijama ustrajno svira s bas gitaristom Steveom Swallowom koji je u časopisu Down Beat u posljednja dva desetljeća proglašavan najboljim bas gitaristom jazz glazbe. S njim ostvaruje gotovo telepatsku komunikaciju. Carla Bley vodi vlastite sastave i orkestre u kojima sviraju najznačajniji glazbenici suvremena jazz, s kojima je snimila brojne albume.

Često nastupa s triom, neuobičajenoj formaciji u kojoj uz nju i Swallowa već dvadesetak godina svira britanski sopran i tenor saksofonist Andy Sheppard. Njih dvojica članovi su i drugih njezinih sastava te orkestra. Trio, koji izvodi njezine skladbe, poznat je po osebujnom zvuku te profinjenom, komornom jazz pristupu, a Carla Bley u toj formaciji u potpunosti može izraziti svoje pijanističko umijeće, kao i svoj avanturistički duh, želju sa slobodnom improvizacijom i spontanom komunikacijom.

Nakon što je prošlogodišnji album "Trios" dobio velike pohvale, a kritičari su bili jednoglasni u ocjeni da Carla Bley Trio nikad nije svirao bolje, taj je trio 5. lipnja 2014. godine nastupio u Zagrebačkom kazalištu mladih na Vip Zagreb Jazz Festivalu. Iako je publika očekivala da će to biti promocija spomenutog albuma, to je bilo tek djelomično tako. Naime, program za taj koncert osmislili su tek na tonskoj probi. S CD-a "Trios" izveli su skladbe "Wildlife", "The Girl Who Cried Champagne" i "Utviklingssang", a na programu su bile i novije ili nove obrade starih skladbi: "Rut", "Naked Bridges/Diving Bride", "Healing Power", "Tricycle" i "Rotacion de Guaya". Sve ih je napisala Carla Bley, nadahnuta raznim događajima. Primjerice, skladbu "Healing Power"

napisala je kad je njezin prijatelj stradao u prometnoj nesreći i život mu je visio o koncu te je mislila da će mu ta skladba pomoći da preživi, “Utviklingsang” je nadahnuta norveškom glazbenom tradicijom, a “Naked Bridges/Diving Brides” je njezin svadbeni poklon Andyju Sheppardu.

Njihov komorni pristup i estetika bliska europskoj klasičnoj glazbi, tek su potka za tkanje unikatnog umjetničkog djela, arabeske koja svoj konačan oblik dobiva u trenutku izvedbe, svaki put drukčije, ovisno o raspoloženju, temi koju su u tom trenutku odabrali za glazbeni razgovor, o tome kako odgovaraju na postavljena pitanja, kako se nadopunjuju, kako reagiraju na poticaje iz okoline, posebice one koji dolaze iz publike. U trenutku izvedbe oni su potpuno usredotočeni na glazbu, duboko uronjeni u njezinu suštinu, što postižu izbjegavanjem sviranja svega što je suvišno, osluškivanjem i intuitivnim potezima, unoseći se u glazbu intelektualno i emotivno, citirajući Felixa Mendelssohna i Theloniousa Monka, beskompromisno slijedeći svoju nit vodilju i svjesno se upuštajući u rizik. Kako im to uspijeva? Carla Bley je utemeljila ovaj trio zato što je željela svirati s Andyjem Sheppardom i Steveom Swallowom i nije joj bilo važno koja glazbala sviraju. Na umu su joj bile jedino njihove glazbene osobnosti i mogućnost da s njima razvija osjećaje na duhovnoj razini. Osim toga, tijekom dugogodišnje suradnje razvili su pristup u kojem se osjećaju toliko ugodno i slobodno da se ne boje nepredviđenih situacija ili mogućih grešaka. Ne, oni to koriste za spontano stvaranje osebujne umjetnosti, one koja nastaje u trenutku nadahnuća i koja se ne može ponoviti ili kopirati. Osim toga, radi se o sjajnim instrumentalistima koji svoju virtuoznost podređuju glazbi, onoj koju piše Carla Bley, ali za koju zajednički oblikuju arabeske svaki put ispočetka, a koje iščeznu već s pljeskom publike. Sljedećeg dana, u nekom drugom gradu, njihova će izvedba iste skladbe biti posve drukčija.

Vrhunska glazbena umjetnost, kao što je ova koju stvara trio Carle Bley, zaslužuje primjereno dokumentiranje. Njezinu je darovitost i kreativnost još u ranom razdoblju njezine karijere prepoznao Manfred Eicher, i sam osebujna osoba, producent koji je ustrajao na vlastitu pristupu i od svoje diskografske kuće ECM stvorio jednog od najcjenjenijih izdavača albuma suvremene glazbe, ne samo *jazza*. Trideset i pet godina Carla Bley je objavljivala za vlastitu diskografsku kuću WATT koja sada djeluje kao podružnica ECM-a, a “Trios” je prvi koji je objavila upravo za ECM i to s Eicherom kao producentom.

Odabrana diskografija:

Escalator Over the Hill

Aquarius Records © WATT/ECM 839 310 (2CD)

European Tour 1977

Aquarius Records © WATT/ECM 2313 108

Social Studies

Aquarius Records © WATT/ECM 2313 111

Fleur Carnivore

Aquarius Records © WATT/ECM 839 662

Appearing Nightly

Aquarius Records © WATT/ECM 172 5516

Looking for America

Aquarius Records © WATT/ECM 067 791

The Lost Chords

Aquarius Records © WATT/ECM 173 7750

Trios

Aquarius Records © ECM 2287